

0111

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКР
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Факультет архітектури будівництва та декоративно-прикладного
мистецтва

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до кваліфікаційної роботи (проекту) та роботи в матеріалі
другий (магістерський) рівень

за спеціальністю 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво,
реставрація»
(вказати шифр та назву спеціальності)

на

тему

Паняга на доміювання куншурної
спадщини Київської Русі і впродовж
протипах сирії Київської

Дипломник (ця) Кусяк Іван Іванович

Керівник Дарій Ілля Дмитрович

(прізвище, ім'я, по батькові)

Допущений (а) до захисту кваліфікаційної роботи (проекту)

Протокол засідання кафедри

«02» 12 2024 р. № 14

Завідувач кафедри

(підпис)

Маврошкова М.І.
(розшифрування підпису)

Чернівці 2024

Факультет архітектури, будівництва та декоративно-прикладного мистецтва

Оцінка ЕК 98 дев'яносто вісім
(вказати цифрою та прописом)

Протокол засідання ЕК « 10 » 12 2024 р. № _____

Секретар ЕК [підпис] Мяченко Т.В.
(підпис) (ініціали, прізвище)

ДИПЛОМНИЙ ПРОЕКТ ТА РОБОТА В МАТЕРІАЛІ

другий (магістерський) рівень
за спеціальністю 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво,
реставрація»

Робота в матеріалі на тему: Панно

Склад роботи:

- проект і таблиці 5
- ескізний матеріал 8
- пояснювальна записка на 73 сторінок

Дипломник (ця) [підпис]
(підпис)

Кусак Т.Т.
(ініціали, прізвище)

Керівник дипломного проекту та роботи

Дарій Т.Д.
(підпис) (ініціали, прізвище)

Рецензент [підпис]
(підпис)

Курик Д.М.
(ініціали, прізвище)

22% Overall Similarity

The combined total of all matches, including overlapping sources, for each database.

Filtered from the Report

- Bibliography
- Quoted Text
- Cited Text
- Small Matches (less than 12 words)
- Submitted works

Top Sources

- 22% Internet sources
- 0% Publications
- 0% Submitted works (Student Papers)

Integrity Flags

1 Integrity Flag for Review

- **Replaced Characters**
9 suspect characters on 6 pages
Letters are swapped with similar characters from another alphabet.

Our system's algorithms look deeply at a document for any inconsistencies that would set it apart from a normal submission. If we notice something strange, we flag it for you to review.

A Flag is not necessarily an indicator of a problem. However, we'd recommend you focus your attention there for further review.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	2
РОЗДІЛ 1. ІСТОРІОГРАФІЯ, ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ.....	4
1.1. Аналіз літератури з проблематики дослідження	
1.2. Джерельна база дослідження	
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ТА СИМВОЛІЧНИЙ ХАРАКТЕР У РЕЛІГІЙНО-ОБРЯДОВИХ ПРИКРАС.....	11
2.1. Різновиди православно релігійно-обрядових прикрас .Призначення церковної ієрархії та характерні ознаки.	
2.2.Особливості та значення панагії у церковному житті.	
2.3. Софіївський собор ,як центр релігійного життя.	
РОЗДІЛ 3. ХУДОЖНЬО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДЕКОРУВАННЯ ПРИКРАС ЦЕРКОВНОГО ВЖИТКУ ТА ОРНАМЕНТАЛЬНЕ ЗАПОВНЕННЯ.....	48
3.1Філігрань, як виражальний засіб створення декору в ювелірних виробax. Значення техніки філігрань в церковній історії .	
3.2. Ікона ,як основна складова панагії . Різновиди ікон та значення.	
РОЗДІЛ 4. КУЛЬТУРА ТА АРХІТЕКТУРА КИЇВСЬКОЇ РУСІ , ЯК СПАДОК У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОГО УКРАЇНИ.....	65
4.1 Вплив візантійської культури в період хрещення Русі.	
4.2. Особливості інтер’єрних мотивів собору Софії Київської .	
ВИСНОВКИ.....	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	70
ДОДАТКИ.....	73

Вступ

Назва моєї магістерської роботи : Панагія та дослідження культурної спадщини Київської Русі (в орнаментальних мотивах)

Актуальність теми роботи : Становлення і розвиток ювелірного мистецтва є тривалим, але надзвичайно динамічним процесом, саме тому, важливим завданням для мистецтвознавців є дослідження та збереження мистецької спадщини. Вивчення етнічних традицій та відновлення забутих технік художниками-ювелірами в поєднанні з новими художніми ідеями та образними формами може піднести українське ювелірне мистецтво до рівня кращих світових зразків.

Сучасне ювелірне мистецтво України відображає велику кількість художньо-стильових прийомів та технічних особливостей. Процес композиційного формотворення базується на засадах, що були характерними для багатьох поколінь художників-ювелірів: натуралістичні мотиви, архітектурні форми і орнаментальні візерунки, сакральні образи і міфологічні сюжети. В ювелірних прикрасах можна прослідкувати процес синтезу художніх традицій із модними тенденціями сьогодення.

Культові та обрядові твори сакрального мистецтва займають особливе місце та розвиваються в єдиному руслі з усіма видами декоративно-прикладного мистецтва. Вони проявляють спільні риси у тектоніці форми, іноді в структурі декору та, найголовніше, в народному світосприйнятті краси, духовних сил та Господньої благодаті. Роботи провідних майстрів

формували внутрішнє середовище сакральних та громадських споруд, впливали на духовну й національну свідомість народу.

Темою магістерської роботи є виготовлення культового виробу — панагія, з цій праці можна знайти деталі про історію та значення Собору Святої Софії в контексті розвитку Київської Русі. собору Софії Київської.

Актуальність обумовлена необхідністю поглибленого вивчення та розуміння мистецької спадщини України. Для відродження української ювелірної школи надзвичайно важливими завданнями є: вивчення та дослідження історії золотарства, національно-традиційних мотивів та естетичних принципів формотворення ювелірних прикрас із часів Київської Русі.

Метою даної роботи є вивчення художніх прийомів застосування срібла, ознайомлення з художньо-стилістичними принципами художньої обробки метала, особливостями ювелірного мистецтва періоду Київської Русі

Предметом дослідження є мистецтво та традиції давньоруських майстрів у ювелірстві та художній обробці металів.

Об'єктом дослідження є орнаментальні мотиви в оформленні внутрішнього простору Михайло Брайчевський та інші історики.

Завдання, що визначені магістерською роботою:

- Вивчення історико-літературного матеріалу по даній темі;
- Розробка ескізних варіантів;

- Вивчення технологічних особливостей матеріалу;
- Вивчення композиції у декоративно-ужитковому мистецтві;
- Створення проєкту панагії;
- Виготовлення виробу в матеріалі.

Територіальні межі визначаються територією Київської Русі в межах кінця X - початку XII століття .

Практичне значення дослідження полягає у можливості залучення його результатів та висновків у мистецтвознавчих проєктах, особливо, присвячених розвитку сучасної новизни у декоративно-прикладному мистецтві зі історичною пам'ятю.

(використати в висновках)Вивчена література з даного питання:

Перед виконанням роботи був проведений аналіз мистецтвознавчої літератури, вивчення фактичних матеріалів на прикладі музейних та виставкових експонатів. Проаналізовано роботи видатних майстрів та кращі зразки ювелірних підприємств, які представляють мистецьку цінність. А також було переглянуто багато сучасних видань професійного напрямку – журналів та каталогів.

Робота полягала у детальному дослідженні та поетапній характеристиці орнаментальних мотивів та їх значення для виконання роботи в матеріалі. Було зроблено спробу прослідкувати зв'язок орнаменту і технік виконання та матеріалу.

Варто відзначити, що на сьогоднішній день бракує вичерпних досліджень по сучасних ювелірних прикрасах України, є лише окремі статті та художні альбоми, що мають радше характер мистецьких каталогів.

Структура магістерської роботи визначена метою і завданнями та складається з розділів, зазначених у змісті роботи, висновків, резюме, списку використаних джерел та літератури, додатків.

РОЗДІЛ 1. ІСТОРІОГРАФІЯ, ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Аналіз літератури з проблематики дослідження

На сьогоднішній день стає актуально повертатись до історії наших предків, а особливо відновлення її культури. Історія дозволяє нам зрозуміти витоки нашої культури, мови, традицій та цінностей, що формують національну ідентичність і об'єднують суспільство.

Історики активно займаються дослідженням історії України, надбання, яке надзвичайно є важливим для кожного українця і для тих, хто цікавиться українською культурою. Історія України — це шлях народу, який пройшов через численні випробування та здобутки, захищав свою культуру, мову, землю і свободу. Знання про минуле дає можливість краще зрозуміти теперішнє, усвідомити національні цінності та зберегти культурну самобутність в умовах війни.

Основою мого дослідження є декоративно-прикладне мистецтво та орнаментальні мотиви в оформленні внутрішнього простору тогочасної архітектури Київської Русі. Базу дослідження ранніх періодів історії становлять історичні дослідження та літописні дані. «Повість минулих літ» – один із найдавніших літописів Київської Русі, що є вагомим джерелом історичних, культурних та літературних знань про життя та світогляд наших предків. Цей літопис було створено на початку XII століття, і його автор є Нестор Літописець, хоча над текстом працювали також інші літописці, вдосконалюючи та доповнюючи його.

Однією з ключових рис літопису, є її мета – пояснити походження Русі, її культурну та політичну самобутність. Літопис містить детальний опис історичних подій – міфічних витоків Русі до правління Ярослава Мудрого. Особливо цінними є опис хрещення Київської Русі, а також подальший розквіт культури, створення союзів, які визначали розвиток руської держави. Художні прийоми, якими користувався Нестор, створивши текст багатим та виразним. Стиль "Повісті" створює риси легендарного епосу, фольклорні мотиви та вплив християнських текстів, створюючи багатий літературний пласт. Наприклад, у знаменитій фразі «хто на Русі першим почав княжити, і звідки Руська земля походить» літописець висловлює особливу увагу до витоків руської культури, що на теперішній час є важливим питанням.

«Повість минулих літ» є не лише історичним джерелом, але й літературним пам'ятником, що формує нашу національну ідентичність, допомагаючи зрозуміти характер наших предків. Цей літопис залишається

неоціненним для сучасної науки та культури ,як джерело натхнення та знань для аналізу світогляду Русі.[11]

Важливу роль у питанні дослідження посідає історик Михайло Грушевський висвітлюючи це книзі ""Історія України-Руси" — це монументальна праця видана в кількох томах між 1898 і 1931 роками. Грушевський вважається одним з основоположників сучасної української історіографії, і його дослідження підкреслили самобутність української нації та її історично-культурний розвиток.

У своїй книзі Грушевський систематично викладає історію українського народу, звертаючи увагу на найважливіші події, історичні постаті та культурні досягнення. Він акцентує на розвитку української державності, зв'язках з іншими народами, а також досліджує соціально-економічні умови.

Цей літопис залишається актуальною для історичних досліджень до сьогодні. " — це монументальна праця, видана в кількох томах між 1898 і 1931 роками. Грушевський вважається одним з основоположників сучасної української історіографії, і його дослідження підкреслили самобутність української нації та її історичний розвиток.

У своїй книзі Грушевський систематично викладає історію архітектурної спадщини, в цій праці можна знайти деталі про історію та значення Собору Святої Софії в контексті розвитку Київської Русі.[12]

Ця праця мала величезний вплив на формування національної свідомості українців і залишається актуальною для історичних досліджень на сьогоднішній день.

Даною проблемою займалися такі науковці та історики, як Петро Толочко, Іван Крип'якевич, Сергій Плохій, Михайло Брайчевський та інші історики.

Одним з важливих досліджень є архітектурна пам'ятка собор Софії Київської, ключовим істориком стосовно цього питання є Асєєв Юрій Сергійович. В його праці «Архітектура Київської Русі» можна знайти архітектурні елементи Собору Святої Софії, зазначаючи, як вони вписуються в контекст давньоруської архітектури. Він аналізує елементи візантійського впливу, а також їх адаптацію до місцевих умов. Особливу увагу автор приділяє характерним архітектурним елементам, таким як розпис, фасад, інтер'єр та мозаїка. У книзі детально описуються художні та архітектурні особливості, які роблять Собор Святої Софії визначною архітектурною пам'яткою.

Для створення церковної прикраси я використав техніку – філігрань, яка найкраще передає візантійський стиль того часу. Основою для вивчення цієї техніки я обрав книжку "Теорія і практика ювелірного діла" Жака Бреполя — це комплексний підручник, який розповідає про технології, техніку й методи ювелірного мистецтва. Видання є справжнім скарбом для ювелірів-початківців, студентів мистецьких закладів та досвідчених майстрів, які бажають поглибити свої знання. Ця книга пояснює, як теоретичні основи ювелірного ремесла, так і практичні прийоми, що дозволяють читачам зануритися у ювелірний світ

дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння та створення прикрас.

Книга складається з кількох частин, які охоплюють широкий спектр тем — від фізичних і хімічних властивостей дорогоцінних металів і сплавів до складних технік обробки, таких як емаль, інкрустація та головне *філігрань*. Бреполь пояснює кожен етап ювелірної роботи, починаючи з вибору та підготовки матеріалів і завершуючи фінішною обробкою готового виробу. Бреполь детально розглядає хімічні й фізичні особливості металів, пояснює процеси їх сплавлення та обробки. Книга знайомить читача з поняттями щільності, твердості, ковкості металів та іншими властивостями, які важливі для роботи з дорогоцінними матеріалами.

Книга Жака Бреполя по праву відомий з найбільш обґрунтованих і докладних праць у сфері ювелірного мистецтва минулого століття. Бреполь не просто викладає технічні основи — він з ретельністю розглядає весь процес створення ювелірних виробів, починаючи від задуму і до фінальної обробки. Книга виражає багатство інформації, а також структуру, яка дозволяє читачеві поетапно засвоювати матеріал, що важливий, як для новачків, так і для професіоналів. [1]

Під час пошуку технічного підходу у виконанні такого складного виробу, як панагія, я не міг пройти повз книгу Жанни Родс-Моен «"Filigree Jewelry: A Complete Guide to Creating Beautiful, Intricate Jewelry"». Автор, як досвідчений наставник, веде читача через усі етапи створення ювелірних виробів зі сторони.

Починається подорожчання із занурення у світ матеріалів: м'які дроти, блискучі метали та цілі камені оживають у руках майстра. Інструменти — це не просто предмети, а ваші компаньйони в цьому мистецтві, які ефективно з точністю творять

Далі йдуть уроки ремесла. Вони нагадують стародавні рецепти, що передаються з покоління в покоління. Кожен вигин, кожна лінія має свою роль у створених зображеннях. Ви вчитеся обертати, спаювати, кріпити, створюючи не просто вироби, а історії в металі.[13]

Отже, вище згадані автори та книги допомогли глибоко зануритись у тему магістерської роботи ,та виконати її на професійному рівні.

1.2. Джерельна база дослідження

Під час дослідження та аналізу даних про історію Русі ,я отримав багато різноманітної інформації ,що дозволяє зрозуміти тогочасний культурний та соціальний стан . На це вказує перехід до візантійської культури з особливостями інтер'єрного оздоблення храмів періоду X-XII століття . Київська Русь є однією з перших сторінок в історії України, розвиваючи ключову роль у формуванні державності, культури й духовності цих народів. Це була епоха зародження європейського середньовічного суспільства в східнослов'янських землях, яка характеризувалася високим рівнем розвитку політичної організації, торгівлі, мистецтва та релігії.

Хрещення Русі у 988 році, здійснене князем Володимиром Великим, сталося остаточних подій в історії Київської Русі. Прийняття християнства вплинуло не лише на релігійне життя, але й на всі аспекти культури: від архітектури та мистецтва дописемності, моралі й суспільних цінностей.

Прийняття християнства замінило язичницькі вірування, які домінували раніше. Воно принесло з собою новий світогляд, що базувався на моральних цінностях, таких як милосердя, смирення та доброчинність. Хрещення сприяло поширенню грамотності серед населення, оскільки для читання церковних книг і ведення богослужіння необхідно було знання писемності. Християнство стало головним натхненням для мистецтва Київської Русі та принесло нову моральну систему, яка сприяла зміцненню суспільних норм. Тогочасно об'єднало різні племена Київської Русі в єдину духовну та культурну спільноту. Процес сприяв становленню Русі як централізованої цієї держави та підвищенню її статусу на міжнародній арені.[8]

Хрещення Русі стало ключовим моментом у формуванні її культури. Воно принесло нову духовну основу, розвинуло мистецтво, архітектуру, освіту та писемність. Усі ці аспекти лише заклали підґрунтя для культурного розквіту Київської Русі, але й стали фундаментом для майбутнього розвитку східнослов'янських народів.

Панагія є унікальним артефактом, який демонструє синтез візантійських традицій та місцевих слов'янських впливів у культурі Київської Русі. Як елемент ювелірного мистецтва, вона служила не лише прикрасою, але й

символом духовної влади, релігійного авторитету та естетичного ідеалу епохи. Її вивчення краще розуміє не тільки духовний середньовічний суспільства, але й розвиток мистецтва та ремесел у Давній Русі.

Панагія символізувала благословення Божої Матері та була невіддільною частиною церковного життя Київської Русі. Її носіння підкреслювало статус священнослужителів, зокрема єпископів і митрополитів. Разом із іншими атрибутами духовної влади панагія ставала вірогідним релігійному світогляду, який був центральним для Київської Русі як «святої землі», приймав християнську культуру від Візантії.

Ювелірне мистецтво Київської Русі досягло високого рівня майстерності, що видно на прикладі панагії. У їхньому створенні використовували складні ювелірні техніки, такі як перегородчаста емаль, філігрань, грануляція, гравіювання по металу та інкрустація дорогоцінним каменем. Ці вироби демонструють не лише вплив візантійських технологій, а й розвиток місцевих майстрів, які адаптували й удосконалювали.

Хоча панагія є насамперед ювелірним виробом, її символіка й естетика знаходять відображення в архітектурі Київської Русі. Орнаменти, форми та кольори, використані в панагіях, співзвучні з декоративними елементами храмів цієї епохи. Наприклад, мозаїки та фрески Софії Київської мають подібну колористику та стиль, які можна вважати відображенням спільноти.

Більше того, як частина церковної культури, панагії стали складовою церковного ансамблю, який включав архітектурні споруди, внутрішній декор і

ювелірні вироби. Це підкреслює взаємозв'язок між більшими видами мистецтва Київської Русі.

Вивчення церковної архітектури дозволяє глибше усвідомити культурну спадщину Київської Русі. Ці ювелірні вироби є не лише артефактами давнини, але й джерелом знань про духовні та художні цінності того часу. Їхній аналіз кращий результат, як Київська Русь інтегрувала візантійські традиції, зберігаючи при цьому свою ідентичність .[7]

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ТА СИМВОЛІЧНИЙ ХАРАКТЕР У РЕЛІГІЙНО-ОБРЯДОВИХ ПРИКРАС

2.1. Різновиди православних релігійно-обрядових прикрас . Історія духовенства та призначення церковної ієрархії.

Релігійно-обрядові прикраси в православ'ї мають важливе духовне, символічне та обрядове значення. Вони не тільки відображають віру людини, а й служать засобом вірування зв'язку з церквою та священними традиціями. Такі прикраси несуть у собі потужний символізм, допомагають зміцнити віру, нагадують про духовні цінності й служать оберегами. Вони допомагають людям зберегти зв'язок із Богом, нагадують про необхідність молитви та смирення, зміцнюють віру та слугують захистом від злих сил. У православній традиції ці прикраси є елементом духовного життя, що віруючим у повсюдне життя залишаються на шляху до спасіння. [4]

Різновиди православних релігійно-обрядових прикрас :

1. Натільний хрест
2. Чотки (вервиця)
3. Ладанка
4. Іконки та образки
5. Кільця з молитвами
6. Браслети з молитвами або символами
7. Священницький хрести та панагії

Натільний хрест – це один із найголовніших символів православного християнства, який віруючий носить на грудях як знак своєї віри, духовного

зв'язку з Богом і захисту від злих сил. Його підтримує під час таїнства хрещення, і він стає супутником людини протягом усього життя.

Зовнішній вигляд натільного хреста традиційно має чотирикінцеву або восьмикінцеву форму. Восьмикінцевий хрест є традиційним у східному християнстві. Він включає

- Верхню перекладину – табличку з написом "ІНЦІ" (Ісус Назарянин Цар Юдейський).

- Середню перекладину – горизонтальний хрест, де були прибиті руки Христа.

- Нижню похилу перекладину, яка символізує терези: кінець, що збільшується, вказує на рай, а той, що опускається, – на пекло.

- Чотирикінцевий хрест є більш універсальним і розширеним.

Натільні хрести виготовляють із різних матеріалів, таких як: золото, срібло, мідь та дерево . Дерево - символізує хрест, на якому був розп'ятий Христос. Простота чи багатство матеріалів не впливають на духовну цінність хреста. На хресті може бути зображення: - Ісуса Христа (Розп'яття). - Напис "Спаси і сохрани" – традиційна православна молитва. - Символи триєдиного Бога (Трійця) або інші святі символи.

Натільний хрест невеликий за розміром, щоб його можна було носити під одяг. - Стиль може варіюватися – від простого дерев'яного хреста до багатих

золотих хрестів із інкрустацією каміння . Хрест означає прийняття Христового вчення та слідування Його шляхом.[5]

Чотки – це більше, ніж просто низка намистин чи вузликів. Вони є вірним супутником душі, яка шукає миру, тиші та зосередження в молитві. У руках православного християнина чотки перетворюються на незриму нитку, що з'являється землею з небом, грішника – із благодаттю Божою, шум буденності – зі спокійною молитвою.

Ця тиха краса, як правило, непомітно лежить у кишені або легко звисає з рук, нагадуючи про потребу зупинитися, зробити паузу серед метушні та звернутися до Бога. Кожна намистинка чи вузлик – це не просто декоративний елемент. Це точка, через яку проходить молитва, зупинка, де серце спокійно вимовляє: «Господи, Ісусе Христе, Сину Божий, помилуй мене, гріш».

Чотки бувають ефективними. Простими – з дерев'яних намистин, або розкішними – із каменю чи бурштиною, якщо виготовлені з вовняних ниток, що сплітаються у вузлі. Але матеріал не важливий. Головне – значення, яке вони несуть. Вони нагадують про духовний шлях, де кожен вузлик – це крок уперед, до очищення й благ. [5]

Ладанка – це не просто річ, це маленька святиня, що живе разом із людиною, приховуючи в собі тепло віри й благодати. Її місце – поруч із серцем, де зберігаються найдорожчі почуття й думки. Вона здається непомітною, прихованою під одягом, але значення її величне, адже вона несе в собі частину неба . Ця маленька реліквія виглядає просто: нижній мішечок із тканини або

акуратний металевий медальйон, у серці якого ховається святина. Може, це крапліна освяченого ладану, яка зберігає аромат молитви. Або шматочок тканини, змоченої у святій водій, що несе на собі пам'ять про благословення.

Ладанка, така проста на вигляд, є насправді тихим оберегом. Коли життя стає важким, вона ніби шепоче: "Я тут. З Богом ти не один". У дні сума й розгубленості стає невидимою ниткою, що пов'язує людину з небом, із Творцем. Це не магія й не забобони, це – віра, укладена в предмет, що говорить душею.

Ладанка – це ще й пам'ять. часто її дарують у важливі моменти: на хрещення, іменини чи інше значення подію. Вона стає чимось більшим, ніж просто оберіг. Це знак любові, турботи, бажання захистити й підтримати. Іноді ладанка переходить у спадок, несучи із собою не лише частинку святого, а й історію родини, її віру та традиції.

У ладанки немає чітких правил, як виглядати. Вона може бути виготовлена з дорогоцінного металу, а може бути простою, із тканини, зшитою руками матері чи бабусі. Але її цінність не в зовнішньому вигляді. Її цінність – у тому, що вона нагадує про головне. [4]

Іконки – це мініатюрні зображення святих, Ісуса Христа чи Богородиці, які в православній традиції займають особливе місце. Вони є предметами особистої релігійної практики, що поєднують у собі богословське значення, історичну спадщину та естетичну цінність. Ці сакральні предмети мають глибокий духовний сенс і є елементом православної культури.

Іконографія має багатовікову історію. Зображення святих у мініатюрному форматі з'явиться ще в перших століттях християнства, коли віруючі прагнули носити із собою символи своєї віри. Це зображення виконувало роль духовного орієнтира в умовах, коли храми були недоступними через переслідування.

Розширення іконок у їх сучасному вигляді стало можливим для розвитку техніки ювелірного мистецтва та мініатюрного живопису. Особливої популярності іконки набули в середньовіччі, коли їх використовували як особливості святини для захисту та зміцнення віри.

У сучасному світі, сповненому стресу та духовної розгубленості, іконки залишаються елементом релігійного життя. Вони слугують нагадуванням про духовні цінності й підтримкою у складні моменти. Іконка може бути носієм родинних традицій, передаючися від покоління до покоління. Особливості мініатюрні іконки є прикладом того, як віра залишається невід'ємною частиною повсюдного життя, навіть у стрімкому темпі. [4]

Іконки – це не лише релігійні предмети, але й глибокий символ православної культури, який об'єднує богословське, історичне та естетичне значення. Носіння та використання в молитві за допомогою віруючих захисту духовного їх зв'язку із Богом і черпати благодать у складних життєвих ситуаціях. Іконки – це невеличкі двері у великий світ духовності, які відкриваються перед кожним, хто прагне знайти в його опорі.

Священницькі хрести та панагії – це важливі елементи церковного облачення, які мають символічне, богословське й практичне значення в

православній традиції. Вони не тільки підкреслюють сан священнослужителя, але й нагадують про його духовну та відповідальність перед Богом і Церквою. Розглядається призначення священницьких хрестів та панагій, а також їх роль у церковному житті. Вони є не лише прикрасами чи знаками сану, але й глибоко символічними елементами, які мають багатогранне значення в житті священнослужителя та церкви в цілому.[4]

Історія духовенства та призначення церковної ієрархії.

Термін "духовенство"— це сукупність осіб, які присвятили своє життя служінню релігії, виконанню духовних обов'язків і управлінню церквою. Цей термін охоплює весь клір — від вищих ієрархів (митрополитів, єпископів) до священників, дияконів та інших служителів церкви. Слово "духовенство" походить від слова "духовний", що вказує на його зв'язок із душею, вірою та релігією. У християнському розумінні духовенство є провідником між людьми та Богом.

Православна Церква, як одна з найдавніших гілок християнства, має чітку ієрархічну структуру, яка сформувалася ще в першій стадії її структури. Ієрархія духовенства Православної Церкви — це багаторівнева система, яка забезпечує порядок у духовному житті, керування церковними справами та організацію богослужіння. Вона не тільки регулює управління Церквою, а й уособлює духовну єдність і підпорядкованість Божественному порядку.

Ієрархія священнослужителів походить із традиційними, встановленими апостолами, які передали свою владу через "рукопокладення" (хіротонію) своїм

наступникам. У православній традиції виявляється, що ієрархічна структура встановлена Богом і базується на прикладі, залишеному Христом і Його апостолами.

Церковна ієрархія має три основні ступені: єпископат ,пресвітерство і ддіаконат .

Структура ієрархії в Православній Церкві

1. Єпископат

Роль єпископа:

-Керування єпархією : Єпископ очолює єпархію (церковний округ), координує діяльність парафій та відповідає за духовний стан своєї пастви.

-Звершення таїнств .

-Наставництво духовенства.

-Богословське навчання .

-Вирішення адміністративних питань.

Єпископ має особливі атрибути, які підкреслюють його статус і роль у Церкві:

Митра— головний убір єпископа , вона підкреслює їхню владу й духовний авторитет.

Панагія — це нагрудний медальйон, який є єпископи в православній церкві як символ їхнього духовного служіння та особливої ролі. в Церкві. Панагія традиційно прикрашена іконою Богородиці, що підкреслює особливе вшанування Пресвятої Діви Марії в християнській традиції.

Жезл— у православній традиції — це церковний атрибут, який єпископи потрібно під час богослужіння як символ духовної влади, пастирської відповідальності та служіння. Жезл несе в собі глибоке символічне значення, пов'язане з біблійними традиціями, і є невіддільною частиною єпископського облачення. Символічне значення жезла . Жезл є символом пастиря, який опікується своєю пастирою. Як пастух використовує посох, щоб вести овець, так єпископ веде духовне життя своєї громади. Це нагадує слово Христа: "Я Пастир добрий. Пастир добрий життя своє кладе за овець" (Ів. 10:11).

Значення єпископів у православ'ї

У православній традиції єпископи є символами єдності Церкви. Через них зберігається апостольське спадкоємство — безперервність передачі духовної влади від апостолів до сучасності.

Єпископ не тільки керує громадою, а й представляє Христа серед вірян, служить як пастир і вчитель. Їхня діяльність по виконанню духовного керівництва, богословського служіння та адміністративного управління.

Патріарх — це найвищий духовний титул у Православній Церкві, яким позначається глава Помісної (незалежної) Церкви. Слово "патріарх" походить від грецького *πατριάρχης* (patriarches), що означає "голова роду" або "батько". Воно складається з двох частин: патер — «батько» і архе — «початок» або «влада». У церковному контексті патріарх є духовним "батьком" у всій Церкві, яку він очікує. Його роль має у керівництві Церквою, збереженими вірами, традиційними і об'єднаними вірянами. Значення патріарха в православ'ї. Патріарх хоче автокефальну (незалежну) православну церкву, забезпечуючи її єдність, керівництво і представництво у взаємовідносинах з іншими Помісними Церквами

Митрополит — виконує кілька важливих функцій, які мають як духовний, так і адміністративний характер.

Керівництво митрополією :

Митрополит очікує митрополію — церковний округ, який фактично складається з кількох єпархій. Він координує діяльність єпископів, які керують окремими єпархіями в межах митрополії.

Адміністративне управління :

-Організовує та проводить церковні собори на рівнях митрополії.

-Забезпечує взаємодію між єпархіями, допомагаючи вирішувати спинні питання.

-Контролює дотримання канонів і церковних традицій.

-Духовне наставництво :

Митрополит — це духовний лідер, адміністратор і символ єдності для вірян. Його роль важлива не тільки в управлінні Церквою, але й у збереженні традицій, духовного навчання та зміцнення віри серед пасти. Митрополити є ключовими постатями православного світу, які продовжують багатовікову традицію апостольського спадкоємства та духовного служіння .

Архієпископ — це шанований духовний лідер у православній ієрархії, який виконує важливу місію керівництва, установи й захисту церкви. Його титул успішний про високий статус і відповідальність у духовному житті, а також про велику довіру з боку Церкви та вірян.

Єпископи є багатий літургійний одяг, який символізує їхню духовну владу, наприклад, митру, панагію та жезл.

2. Пресвітерство (священники)

Функції священника :

-Проведення богослужінь (Літургії, молебнів, панахид

-Звернення до пастви.

-Духовна ціль.

-Проповідь Біблії.

-Священницька місія.

Ранги серед священиків:

-Протопресвітер— найвищий ранг.

-Протоієрей — почесне звання.

-Ієрей — звичайний статус

Історія становлення християнства як головної релігії Київської Русі стало не просто епохальною подією в історії, а й початком нової ери, де духовенство розвивало ключову роль у формуванні суспільного, політичного та культурного життя. Разом із хрещенням Русі 988 року було створено основу церковної ієрархії, яка стала руйнуванням духовного розвитку держави.

Запровадження християнства та поява духовенства

До прийняття християнства на Русі переважала язична система вірувань, що обґрунтовувалася на поклонінні природним силам і багатьом богам. Однак після офіційного хрещення князем Володимиром Великим у 988 році християнство

стало державною релігією. Саме з цього моменту на Русі почалося формування духовенства як окремої суспільної групи.

Першими християнськими священнослужителями були місіонери, запрошені візантії. Вони не лише віру, а й досвід організації церковного життя. Візантійська модель церковної ієрархії, де на вершині стояв патріарх, а під ним діяли митрополити, єпископи, священники та диякони, стала основою і для Русі.

2.2. Особливості та значення панагії у церковному житті.

Панагія — це одна з останніх реліквій у православній християнській традиції, яка має глибокий духовний і богословський сенс. Її використання пов'язане з церковною ієрархією, зокрема з єпископським служінням, і символізує шанування Пресвятої Богородиці, а також божественну природу єпископського служіння.

1. Етимологія та символічне значення

Слово «панагія» (грец. Παναγία) перекладається як «Всесвята» і є одним із найвищих титулів Богородиці. У християнській традиції це слово виражає ідею її абсолютної чистоти, безгрішності та особливої ролі у спасінні.

Ювелірне оздоблення

2. Історія виникнення панагії має багатовікову історію, що сягає ранніх часів християнства. Її розвиток тісно пов'язаний із формуванням християнської церковної ієрархії, богословської традиції та культури Візантії. У першому

столітті християнства ще не існувало спеціального предмета, який можна було ідентифікувати як панагію. Однак християни тоді вже почали особливо вшановувати Пресвяту Богородицю, зокрема її роль у спасінні людства. З IV століття, після затвердження християнства як офіційної релігії Римської імперії, з'явилися перші іконографічні зображення Богородиці, які віруючі носили як реліквії або обереги. Ці зображення часто вирізали на каменях, металі чи слонової кістці.[18]

3. Особливості панагії як предмета церковного житла

Різновиди

Літургійна панагія :

Повсякденна панагія :

4. Використання панагії у церковному житті

У богослужінні панагія є невід'ємною частиною облачення єпископа. Вона символізує єпископську відповідальність за чистоту віри та збереження традиції. Панагія підкреслює духовну роль єпископа як представника Христа й Богородиці у житті церкви. Її носіння нагадує про смирення і постійний духовний зв'язок із Богородицею.

Церемоніальні аспекти: під час богослужіння єпископ знімає панагію перед причастями, що символізує його смирення перед Таїнством. Носіння панагії є виразом особливого місця Богородиці в православному богослов'ї. Вона є уособленням молитви заступництва перед Богом.

5. Знак єпископської влади

Панагія вказує на духовний авторитет і пастирське служіння єпископа. Вона нагадує, що єпископ покликаний діяти не за свою волю, а як служитель Божої волі. Єдність небесного і земного. Образ Богородиці на панагії підкреслює, що церква є одночасно небесною і земною спільнотою, де Богородиця виступає мостом між Богом і людьми.[5]

6. Значення панагії у сучасному церковному житті. Сьогодні панагія залишається елементом православної духовності:

- Вона нагадує вірянам про молитву і благоговіння перед Пресвятою Богородицею. Сприяє духовній дисципліні єпископів, які мають бути зразками віри.
- Панагія є також художнім виразом церковної культури, що по цьому богослов'я, мистецтво і літургіку.[18]

2 Софійський собор як центр релігійного життя Київської Русі

Серед багатьох величних споруд Київської Русі Софійський собор по праву займає особливе місце. Це не лише архітектурна перлина, а й символ розквіту християнства та державності, осередок духовного життя, який став центром релігійної, культурної та політичної ваги. Його стіни стали свідками подій, які визначали долю цілої епохи.

Заснування Софійського собору: духовна амбіція Київської Русі

У 1037 році великий князь Ярослав Мудрий заклав Софійський собор як головний храм Київської митрополії. Назва собору, що походить від грецького слова "софія", означає "Божественна мудрість". Це був символ того, що Київська Русь стала невід'ємною частиною християнської цивілізації, прирівнявшись до Константинополя, де

Собор став доказом зміцнення нової віри — християнства, яке лише кілька десятиліть тому, у 988 році князь Володимир Великий проголосив офіційну релігію Русі. Його зведення мало утвердити Київ як духовний і політичний

Роль у релігійному житті Київської Русі

Софійський собор швидко повернувся на центр релігійного життя Київської Русі. У ньому проводилися головні богослужіння, церковні собори, обряди хрещення, вінчання та помазання князів. Служби тут діялися з особливою урочистістю, що підкреслювало велич православної віри.

Собор став також резиденцією київських митрополитів — найвищих духовних осіб держави. Він відновив роль релігійного серця держави, звідки поширювалися духовні цінності та християнські традиції на всій землі Русі.

Собор як місце важливих подій

Софійський собор став місцем великих історичних моментів. Саме тут князь Ярослав Мудрий видав закони та укладав важливі міжнародні угоди. Його вважають місцем, де почала формуватися ідея єдності держави під опікою християнської церкви.

Крім того, тут зберігалася князівська бібліотека, заснована Ярославом Мудрим, що закінчилася про значення собору не лише як релігійного, а й культурного осередку.

Художня спадщина Софійського собору

Інтер'єр Софійського собору вражає вашу красу. Головна мозаїка — зображення Богородиці Оранти, яка, здійнявши руки до неба, молиться за Київську Русь. Її ще називають "Нерушимою стіною", адже вона символізує захист міста та держави.

Стіни собору прикрашені численними фресками, які зображують біблійні сюжети, сцени з життя князя Ярослава Мудрого та його родини. Ці мистецькі твори не тільки прикрашали храм, а й служили для духовного виховання людей, які часто не вміли читати, але могли зрозуміти зміст Святого Письма через зображення.

Софійський собор у подальшій історії

Також після занепаду Київської Русі Софійський собор залишився символом християнської віри. У XIII столітті, після монгольської навали, він пережив складні часи, але не втратив свого значення. У XVII столітті митрополит Петро Могила відкрив його реставрацію, повернувши собору велич.

Сьогодні Софійський собор включений до списку світової спадщини ЮНЕСКО і є невід'ємною частиною

Символ віри та духовного єднання

Софійський собор був і залишається символом духовного піднесення Київської Русі. Його образ є уособленням не лише релігійної, а й культурної ве

Величний і незламний, Софійський собор продовжує надихати своїм духом і красою. Його стіни, мов німі свідки минулого, нагадують нам про часи, коли Київська Русь стояла на порозі величі, будуючи не лише храми, а й підвалини нової цивілізації. [16]

РОЗДІЛ 3. ХУДОЖНЬО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДЕКОРУВАННЯ ПРИКРАС ЦЕРКОВНОГО ВЖИТКУ ТА ОРНАМЕНТАЛЬНЕ ЗАПОВНЕННЯ

3.1 Філігрань, як виражальний засіб створення декору в ювелірних виробках. Значення техніки філігрань в церковній історії.

Дана робота буде виконуватися в техніці «філігрань». Філігрань є одним з найдавніших видів художньої обробки металу. Назва «філігрань» походить від двох латинських слів — «філюм» (нитка) і «гранум» (зерно).

Філігрань (італ. filigrana, від лат. filum — нитка і granum — зерно) — ювелірний виріб з тонкого дроту, або закріплені на металевій поверхні візерунки з

тонкого золотого, срібного чи мідного дроту.

Ажурною філіграню називають кружевний орнамент, де добре проглядається наскрізний малюнок. Він складається з елементів, виконаних проволокою та спаяних тільки між собою (без фону). Зернь напаяна на кружево. Ажурна філігрань поділяється на декілька різновидів:

-плоска ажурна - плоске двомірне кружево, утворене проволочними деталями, спаяними між собою в одній площині;

-скульптурно-рельєфна - скульптурний трьохмірний рельєф:

- багатопланова чи складна - сканний узор складається з двох чи декількох планів, напаяних один на другий. Виріб також набуває трьохмірного характеру.

Об'ємна філігрань - об'ємний виріб, виконаний сканною технікою (вази, гідстаканники, кубки, пудрениці, конусні сережки, зображення птахів та тварин, архітектурні форми і т.д.) їх виготовляють із окремих частин за фрагментами, які спаюють між собою. Таким чином утворюється об'ємна фігура.

Технологічний процес включає такі операції. Спочатку розробляють шаблони (малюнки під філігрань). Згодом проект розбивають на складові частини і для кожної викреслюють розгортку (для площинних виробів не потрібно). Для кожного елементу підбирають товщину проволочи, кожен елемент орнаменту має свою назву - гладь, шнурок, ялинка, доріжка і т.д. матеріалом для виготовлення філіграні є дрібні, здатні витягуватись в тонку проволочу метали і сплави в відносно високій температурі, (золото, срібло 916-ї проби, мельхіор, нейзильбер, мідь). Після спеціальної підготовки і волочення через волочильну дошку проволочу відбілюють в 5 - 10% розчині сірчаної кислоти, промивають,

просушують і сплющують в вальцях та зсукують.

Часто філігрань поєднують з зерном, що являє собою металеві дрібні кульки, які напоюють у заздалегідь підготовлені заглиблення.

Зернь - (дрібні шарики) гарний декоративний елемент, що доповнює та збагачує лінійний малюнок виконаний із проволочи. Нею, як правило, акцентуються композиційні вузли, що надають ювелірним творам пластичність, необхідну для художньо повноцінної філіграні.

Для виготовлення елементів філіграні необхідні такі інструменти: філігранні пінцети (корцанки) і ножиці (ювелірні ножиці по металу), плоскогубці, робочі кінці якого спеціально запилені, молотки, напильники, надфілі, кусачки, круглогубці, канфарники, ювелірний лобзик, тиски, зуботехнічний паяльний апарат, вальці плоскі та зубчасті, волочильна дошка, правочна плита.

Прикраси, виконані в техніці філіграні або з елементами філіграні дуже часто (з метою облагородження їх зовнішнього вигляду) оксидирують і сріблять.

Процес виробництва філігранних художніх виробів дуже трудомісткий. З найдрібніших відрізків дроту набирають на металевій пластинці спеціальними щипчиками малюнок і посипають його перетертим в порошок сплавом. Потім виріб нагрівають до температури, яка необхідна для скріплення сплавом його елементів(20,87).

Гладенький дріт протягується через ряд отворів в сталій пластині, яка закріплена в тисках або на волочильному станку. Такий дріт стає плоским або у вигляді смужки. Попередній малюнок виконується на папері і по ньому викладається і приклеюється контур майбутнього орнаменту посипаються

припоєм (сплавом срібла або золота з кольоровими металами) і під дією вогню утворюється ажурний орнамент

Заготовка срібного дроту, прокату.

Срібло складається в графітовий тігель для плавки.

Щоб очистити частково від домішок, в тігель, до срібла додається аміачна селітра. Це все вариться декілька хвилин і виливається на дерев'яну дощечку, щоб відділити шлак від срібла.

Відділене срібло знову поміщають в тігель і добавляється бура і вся ця суміш знову ставиться на горн для плавки. Розплавлений і очищений метал заливається у підготовлену і підігріту чепету.

Після вистигання срібло, за допомогою зубила і молотка, розрізається на заготовки для подальшого вальцювання на прокат і дріт.

Після 3-4 разів пропускання через вальці метал потрібно відпускати, щоб не було тріщин і розривів.

Таким способом срібло сплющується і витягується до потрібної товщини і діаметра. Елементи філігранного візерунка бувають найрізноманітнішими: у вигляді мотузочки, шнурка, плетіння, ялинки, доріжки, гладі і т. д. [19]

Отже, етапи виготовлення панегії :

1. На папері малюємо орнамент, а зверху накладається тоненький цигарковий папір.

2. Дріт пропускаємо через фильєри до необхідного діаметра (Фильєри – це інструмент ювеліра, з отворами різного розміру).
3. Дріт скручується, з двох дротиків утворюється кручений джгут. Сучасні майстри використовують для цього ручну чи електричну дрель.
4. Кручений дріт вальцується - пропускається через вальци, щоб став смужкою.
5. З дроту виготовляємо деталі філіграні – завитки, спіраль тощо. Основна умова – повинно бути якомога більше доторків дроту всередині ажура, щоб виріб, залишаючись легким і ажурним, був міцним.
6. Деталі філіграні приклеюємо до цигаркового паперу (згідно малюнку).
Клей – БФ.
7. Пайка. При пайці цигарковий папір згорає, а припой, розливаючись по виробу, з'єднує деталі філіграні.
8. Відбілюємо виріб в розчині лимонної або соляної кислоти.
9. Виріб промиваємо з милом в проточній воді, поліруємо на полірувальному крузі.

В даній роботі застосовуємо також наступні операції: пайку елементів та закріплення каміння.

Пайка – спосіб з'єднання металевих деталей за допомогою припоїв, що широко застосовуються у виробництві художніх виробів. Розрізняють пайку м'якими твердими припоями. Пайка м'якими припоями має наступні переваги: незначний нагрів з'єднувальних деталей, збереження розмірів і форми деталей, простота способу та висока щільність. Недоліки – невисока міцність і

термостійкість в межах 100 ° С.

У процесі пайки м'якими припоями виробляють такі по порядку операції:

1. Перед пайкою деталі підганяють одна до одної і місця пайки ретельно зачищають напилком або шкуркою.
2. Зачищені поверхні покривають флюсом.
3. Загострений кінець паяльника ретельно зачищають, а якщо необхідно, запилюють напильником. Паяльник нагрівають і його робочий кінець занурюють у луги, для чого його попередньо натирають нашатирем.
4. Паяльником розплавляють припій і переносять його на з'єднувальні поверхні деталей.
5. Паяльником повільно водять уздовж шва, поки він не прогріється і припій рівномірно не заповнить його.
6. Після застигання припою шов ретельно промивають і висушують і, якщо необхідно, зачищають шкіркою, а напливи припою видаляють шабером або напилком.

Паяльник нагрівають до 400-450 ° С. Перегрів паяльника до 600 С і вище неприпустимий, так як мідь, з якої зроблений паяльник, почне окислюватися і не

буде брати і тримати припій. Крім того, мідь при перегріванні поглинає олово, залишається на паяльнику, через що його робочий загострений кінець стає крихким.

Спайку предметів м'якими припоями виробляють на дерев'яній підкладці,

так як металева основа поглинає значну частину тепла, охолоджує деталі і ускладнює роботу.

Пайка твердими припоями, у яких температура плавлення вища 550 ° C, дає міцні, герметичні з'єднання. Тверді припої в основному складаються з міді, срібла, цинку та застосовуються для пайки чорних, кольорових та дорогоцінних металів.

В останню чергу закріплюється каміння. Вставляється каміння в каркас і за допомогою так званих «давчиків» та корневерток – зажимаються крапани, які знаходяться по краях каміння.

Підготовка виробу до вставляння та закріплення каміння. До того моменту, коли повинне закріплюватися каміння, прикраси у більшості випадків вже остаточно повинні бути відполіровані. Тому, поводитися з ними потрібно дуже обережно. Якщо виникають стружки, то їх необхідно змити м'яким пензликом, щоб не могли з'явитися подряпини. У касті камінь утримується завдяки тому, що верхній край (частина) оправы притискає край каменя. За допомогою притиску або козячої ніжки спочатку в декількох протилежних місцях

оправу злегка загинають, щоб попередньо закріпити камінь, після чого ще раз перевіряють, чи правильно він лежить. Якщо кілька каменів вставляються паралельно, то слід перевірити, чи на одному рівні розташована їхня верхня сторона (якщо дивитися збоку). Якщо ці умови виконані, то поступово загинають край оправ.

Одним з найбільш поширених напівкоштовних каменів, що використовуються в ювелірній справі, відносять цирконій. Прикраси, декоровані аквамарином неймовірно красиві і користуються великою популярністю. [2]

Панагія буде виготовлена зі срібла. Срібло - метал білого кольору, м'який, що володіє хорошою ковкістю і найвищою з усіх металів тепло-електропровідністю, добре піддається механічній обробці і поліровці.

Температура плавлення його $960,5^{\circ}\text{C}$, температура кипіння 1955°C , щільність $10,5\text{ г / см}^3$. Срібло хімічно стійко на повітрі і у воді.

При наявності в повітрі сірководню срібло покривається темним нальотом сульфиду срібла Ag_2S . Воно також розчиняється в азотній і гарячій концентрованої соляній кислотах. Срібло в чистому вигляді має невисоку твердість і міцність, тому у виробництві ювелірних виробів його використовують в сплаві з іншими металами.

Срібло стійко до дії вологого середовища, що не взаємодіє з органічними кислотами, з розчинами лугів, азотом, вуглецем, стійко по відношенню до кисню.

Однак при тривалому перебуванні на повітрі срібло поступово темніє під дією сірководню, що знаходиться в повітрі. Срібло легко з'єднується з сіркою. Озон також утворює на поверхні срібла чорний наліт. Хлор, бром, йод реагують з ним навіть при кімнатній температурі.

Основними джерелами срібла є комплексні руди кольорових металів, з яких срібло витягується попутно зі свинцем, цинком, міддю, нікелем, а також золотом і ураном.

Витяг срібла з мінералів відбувається подібно золоту з допомогою амальгамування , залежно від характеру сировини. Ступінь чистоти срібла може досягати 99,9999%. Срібло має дуже широкий діапазон застосування. Його застосовують в ювелірній справі, фотографії, електроніці, електротехніці, точному приладобудуванні, медицині, для захисних і декоративних покриттів, для виготовлення монет, медалей та інших пам'ятних виробів. [3]

3.2. Іконографічні типи богородичних ікон та їх особливості. Ікона ,як основна складова панагії .

Ікона Богородиці Оранта, собор св. Софії в Києві - фото 1

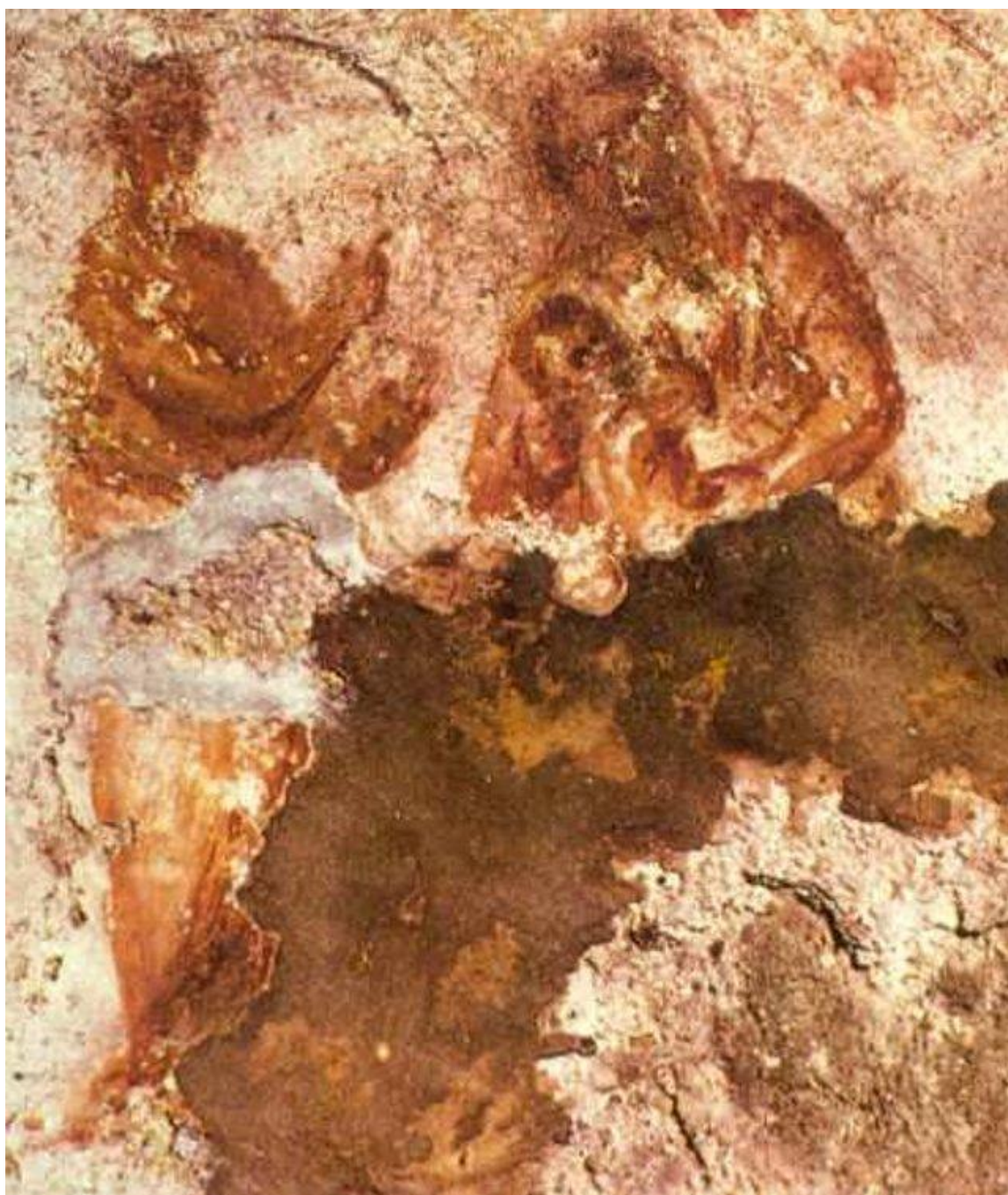
02.06.2020, 14:48

Іконографія Богородиці [22]

Перші зображення Богородиці у ранньому християнстві було зустріти в катакомбах у сюжетах Різдва Христового, Поклоніння волхвів, Благовіщення. Окремим одиночним зображенням була ікона Богородиці Оранта, яку ми розберемо детальніше.

Замість зображення Марії, її ікони можуть мати символічні образи Богородиці у церковній традиції, якими є: Церква, Престіл, Образ Раю, Ідеал людської святості, Нова Єва, яка “п’ятою роздавить голову змія”. Джерелами різних зображень є Святе Письмо, передання (багато ікон Богородиці були написані святим апостолом Лукою), апокрифи літургійні книги на захист ікон.

Перші прямі зображення Богородиці у Ранньому християнстві можна було зустріти Перші прямі зображення Богородиці (Діви Марії) у ранньому християнстві з'являються в III–IV століттях, переважно в контексті катакомбного мистецтва. Вони мали символічний і релігійний характер, і часто були пов'язані з біблійними сюжетами.

Ікона Богородиці з Дитям, катакомби Прісцилли, 150 р.

Серед основних іконографічних типів зображення Богородиці виділяють найбільш популярні:

1. Одигітрія (Путівниця)

особливості:

Богородиця зображена в повний зріст або по пояс, тримаючи Немовля Христа на лівій руці, а правою рукою вказує на Нього як на Спасителя світу.

Христос зображений ,як дитина, але з рисами зрілості; тримає сувій або благословляє правою рукою.

Символіка:

Марія є «Путівницею», що вказує людству шлях до спасіння через Христа.

2. Елеуса (Мілостива)

Особливості зображення:

Богородиця ніжно схиляє голову до Немовляти, яке притискається до її обличчя.

Христос традиційно обіймає Марію або торкається її підборіддя чи щоки, демонструючи любов і довіру.

Емоційність образу:

На обличчі Марії виражені материнська любов, ніжність і водночас передчуття важкості Христа.

Христос зображений не лише як дитина, а й як Спаситель.

Одяг:

Богородиця зображена в традиційному мафорії (покрив) червоного кольору з трьома зірками (символ вічної чистоти).

3. Пантанасса (Всемилостива)

особливості:

Богородиця сидить на троні з Немовлям Христом на колінах. іноді її оточують ангели або святі.

Символіка:

Марія стає як Цариця Небесна, яка є заступницею людського роду.

4. Оранта (Молитвенниця)

особливості:

Богородиця зображена з піднятими руками в позі молитви.

Іноді в її руках зображують Немовля Христа .

Символіка:

Вона молиться за весь світ перед Богом, є символом заступництва людей перед Богом.

5. Галактотрофуса (Годувальниця)

особливості:

Марія зображена в момент годування Немовляти груддю.

Символіка:

Підкреслюється людська природа Христа та материнська турбота

6. П'єта(Страждальна)

Особливості зображення:

Богородиця сидить, тримаючи мертве тіло Христа на своїх колінах або в руках.

Христос зображений оголеним або частково вкритим плащаницею, з явними слідами ран від розп'яття.

Емоційність і драматизм:

Головний акцент – на скорботі Богородиці, яка оплакує смерть свого Сина. Її обличчя показує біль, сум і водночас змирення перед Божою волею.

Сцена сповнена трагічного спокою, що підкреслює величну жертву Христа заради людства.

7. Богородиця Знамення

Особливості зображення:

Богородиця зображена фронтально, стоячи або сидячи, з піднятими руками у позі молитви .

Її обличчя спокійне, благоговійне, виражає глибоку молитву та готовність прийняти Божу волю.

На грудях Богородиці у колі медальйона зображено Христа, який благословляє правою рукою, а в лівій тримає сувій, що символізує Його вчення.

Немовля часто має риси дорослої особи, що символізує Його божественну природу.

Богородиця зображена у традиційному мафорії (покривалі), прикрашеному трьома зірками – на чолі та плечах.

Фон має загальний образ мінімалістичний, з нейтральним або золотою основою, що акцентує увагу на постатях Богородиці та Христа.

Кожна ікона має невеличкі літери, це підписи MR OY над Марією і поруч з Христом - IS XS. Це короткі імена Ісуса Христа та Марії, Богородиці. Різновиди ікон не завжди позначені, але часто вписуються топонімічним походженням, наприклад: Богородиця Афонська або Володимирська,

Ченстоховська, Гошівська, Львівська тощо. Зазвичай написи вже є на візерунках відомих ікон.

Попри все, для розуміння і читання ікон наведемо умовні символічні значення кольорів на іконі: рубін - божественна велич, жовтий, золотий - слава, могутність, , колір небесного царства - блакитний, синій, земляний колір-людської природи; червоний, пурпурний - божественний колір, природа, божественне, гідність; зелений - колір Святого Духа і живої природи; колір божественної слави, світло Преображення, світло духовного преображення, кольори ми майже побачимо Марію в пурпурових мантиях, під якими синій або блакитний одяг. Христос Еммануїл одягне білий хітон, а поверх нього гіматій (плащ, мантия) вохристого кольору, іноді з золотистим відтінком (скупчення тонких ліній, що світяться в одному напрямку) або їх імітацією. Христос має німб хрещення, якщо це дозволяє форма, то він матиме підпис ΩN , що в перекладі з грецької означає «який є», «хто є» (Вих. 3, 14). Такий німб вказує на Христа Спасителя світу, розп'ятого на хресті і воскреслого на третій день. Згідно з традицією, ми знаходимо три або дві зірки в мафорії Марії, які вказують на Вознесіння Девпари - до, під час і після народження Ісуса Христа, що деякі історики та богослови вміло пояснюють тим, що Христос, Його Матір, шанував Непорочне Зачаття. Іноді все тіло Марії видно з зірками або квітами. Іноді Богородиця тримає в руках квітку, частіше лілію, яка також є символом Діви Марії.

На іконі «Моліться» Марія зображена стоячи, з піднятими в молитві руками, розкинутими на висоту плечей або трохи вище. Руки видно просто

розкритими або в них омофор або покривало. Богородиця дивиться вгору або прямо перед собою на благаючого. Цей тип є одним із найдавніших, написаний першими християнами в катакомбах. Крім того, в найдавніших християнських храмах Оранта зображувалася на апсидній стороні вівтаря. Якщо йти далі в українську історію, то Київська Софія Дейпара XI століття була написана у своєму іконографічному типі Оранта, мозаїка висотою 5 м і 45 см. Недаремно одним з епітетів такого типу зображення є Непорушна стіна. У богословському тлумаченні Оранто, і особливо в типі знака (коли Христос Еммануїл зображений у фалєрику між витягнутими руками, на колінах Марії), це означає Втілення Сина Божого, «знак» означає « диво ».З цієї причини цей тип був таким популярним в іконоборчий та післяіконоборчий періоди, коли противники намагалися заперечити можливість зображення Ісуса Христа. Наголошення на втіленні Сина Божого як Сина людського було одним із головних аргументів подолання іконоборства. Найвідомішим зразком цього типу українського іконопису є образ Богородиці в Києві. Велика Панагія, XII ст.

Рід Signi або Panagia базується на двох авторах Старого та Нового Заповітів:

Ісая 7:14: Сам Господь дасть вам ознаку: Ця дїва зачне, і породить сина, і дадуть йому ім'я: Еммануїл;

Євангеліє від Луки 1:35: «Дух Святий зійде на Тебе, і сила Всевишнього засяє на Тебе; тому, хто народиться святим, Сином Божим назветься».

Рід Оранта зустрічається також у багатьох композиціях, наприклад образ Вознесіння Христового та ікона Покрова Богородиці.

Близьким до Знамення прообразом є ікона Упівниці, де Христос Еммануїл стоїть у євхаристійній чаші і обома руками благословляє єпископа. Цей образ є прямим відображенням таїнства Стрітєння Господнього, де Христос є справжнім Хлібом і Вином, джерелом вічного життя, живою водою, що втамовує всяку спрагу (Ін. 4:10-14).

Ця назва містить теологію богослов'я, Бо Марія як мати Христа вказує на Спасителя і водночас веде нас до Нього. Не випадково в молитвах до Богородиці часто просять її заступництва перед Христом і молитов перед Сином. Марія стала «мостом» приходу Спасителя у світ і водночас «мостом» для християн на шляху до Бога. Неважко здогадатися, що знак був втіленням, коли основним змістом Оранти була молитва. Далі Одигітрія підкреслює шлях до Бога і служіння Йому.

Пресвяту Матір бачать сумною та самотньою. До речі, Марія в Елевсіні зазвичай дивиться не на Христа, а на благання, ніби нагадуючи їй про ту, чий Син віддав життя за його гріхи.

У богословських роздумах над цим типом іконографії натрапляємо на вчення про минущість – тління Бога, який, ставши людиною і прийнявши смерть на хресті, зробив це заради людини, свого творіння. Ми також думаємо про спасіння та роль Марії в житті Христа та нашому житті як Її дітей.

Інша подібно написана ікона — «Мати-годувальниця» (Галактотропик), на якій зображено матір і Немовля Христа, які годують грудьми. На цьому образі Богородиця, яка є втіленням Церкви, показана, як годує свого Сина, який втілює все людство і приходить служити і спасати людей.

Найдавніше зображення цього типу знаходиться в катакомбах Санкт-Петербурга. Прискилла (друга половина II ст.). Пізніше цей акт став особливо популярним у коптській церкві, а потім і в католицькій традиції. Тому цей тип є найбільш характерним для західноєвропейських ікон, але такі зразки іноді зустрічаються на території Західної України через їх тісний господарський контакт із західними країнами з найдавніших часів.

Панахранта («Всецариця», з грецької «чиста»)

Богородиця сидить на престолі і несе Христа на колінах. Престол вказує на царську славу Марії, а оточуючі його херувими та ангели вказують на співпрацю небесних сил і небесного Царя. Дві синьо-червоні подушки символізують природу Бога і природу людини, об'єднану в Ісусі Христі. У західній традиції цей образ відомий як «Богоматір, що сидить на престолі, оточена ангелами». Ця іконографія сходить до сцени Поклоніння волхвів, де Богородиця зазвичай зображена на престолі з Христом на руках. Адже таку сцену можна побачити на кількох іконах Різдва Христового.

Найвідоміша оригінальна чудотворна всесвітня ікона XII століття знаходиться в афонському монастирі Ватопед. Відомою в українській традиції іконою такого типу є Богородиця Печерська. Обабіч ікони Божої Матері зображені київські ченці Антоній і Феодосій Печерські. Богородиця Неустанної Помочі [22] (сумна або пристрасна мати, болюча мати)

На цій моделі Богородиця і Христос зображені подібно до Одигітрія, з тією різницею, що Христос обома руками тримає праву руку Марії і повертається до ангела, який несе предмети Страстей. На цій іконі два

архангели. Гавриїл і Михаїл), один з яких носить спис, що проколов бік Христа, і губку, змочену в оцті; Другий несе хрест із терновим вінком. Цікавою деталлю цього типу є те, що з ніг Христа спадає сандалія. У семітській традиції в давні часи боржники і позичальники обмінювалися сандалями, що вказувало на різновид двостороннього договору. Це означає, що ці двоє повинні були зустрітися пізніше, щоб повернути одне одному взуття. Отже, коли ми дивимося на символ відкритих сандалій біля ніг Христа, ми можемо думати про наш зв'язок із Богом, про договір, згідно з яким ми пов'язані зі Спасителем і повинні зустрітися з Ним, у православній традиції також стає тип « болісна або називається «страсною матір'ю», тому що ікона містить сентиментальні предмети, а Марія передчуває смерть Христа на хресті. Серед деяких богословських міркувань про ікону можна згадати, що цей образ Деіпарі відкрився як літургійний адміністратор, як священник, що молиться за Святий Дар.

Дуже високий образ Марії, долоні розкриті в молитві, вказуючи на Ісуса. Богородиця виступає як заступник і заступниця людського роду перед Христом Царем або Христом Ієрархією. Образ часто зустрічається в стихах апостольського іконостасу. У цьому випадку Діва Марія і святі стоять по обидва боки. За Івана Предтечі іноді стояли архангел Михаїл і Гавриїл, а потім апостоли. Часом Богородиця може взяти розгорнуту книгу, в якій є слова молитви, наприклад: «Величай душу мою Бога, і возрадувалася душа моя в Бозі, який є моє спасіння».

Образ має одну появу в літургійному році, йому вшановують в Україні від часів козаччини й дотепер, адже сьогодні також і день українського війська – Покрова Пресвятої Богородиці (14 жовтня). Це свято, крім іконопису, ще й зі св. Андреас Юродивий та його учень Епіфаній стали свідками чуда захисту Слова Божого вірними, які молилися відступити від нападників – Марія розкриває чисте покривало над головою чоловіка.

Дуже часто на цих іконах зустрічаємо образи меценатів церкви, громадських діячів та гетьманів. Цей факт підтверджує тісний зв'язок українського іконопису з українським бароковим портретним мистецтвом.

Цей образ близький до Одигітрії, з тією різницею, що у вільній руці Богородиці вона тримає квітку, зазвичай лілію, символ Непорочного Зачаття. Цей вид популярний серед народних майстрів, часто серед іконописців гуцулів, бойків, покутців, які створюють неординарні ікони такого типу на склі. Також Дей [26]

Цікаво, що Нев'янучому Цвіту обширна широка колоритність композиції та деталей. Скажімо у цій іконі майстри схильні проявляти свої творчі здібності на всю силу. Тому часто Марія з'являється буквально серед багатого орнаменту, з короною, яку тримають ангели. Також можна побачити зразки, коли Христос подає квітку Богородиці, наділяючи Приснодівством.

У цьому матеріалі ми чітко розібрали найбільш популярні типи богородичних ікон. Звичайно є набагато більша кількість, так окремі типи ми

будемо аналізувати на прикладі ікон з циклу книг про відомі та малознані ікони Богородиці на українських землях.[25]

Ікона ,як основна складова панагії .

Ікона є центральною складовою панагії — особливого атрибута вищого духовенства православної церкви, що символізує зв'язок між носієм панагії та Пресвятою Богородицею. Саме зображення на панагії, яке раніше є іконою Богородиці, надає цьому предмету сакральне значення, перетворюючи його з простої прикраси на священний символ.

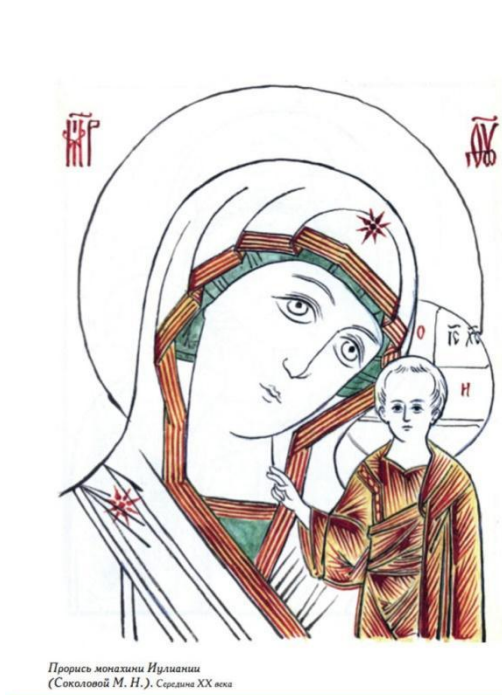
Ікона в православній традиції не є просто твором мистецтва чи декоративним елементом. Вона розглядається як «вікно у Царство Небесне», через яке людина отримує духовний зв'язок із зображеними святими. На панагії зараз зображується Пресвята Богородиця, що підкреслює її значення як заступниці людства та покровителі єпископського служіння.

Ікона як основа панагії з'явилася у Візантії, де шанування Богородиці мало особливе місце в духовному житті. Перші панагії були прикрашені саме мініатюрними іконами, виконаними з емалі, слонової кістки або дорогоцінних металів. таке зображення носили не лише як знак шани Богородиці, а й як символ духовної влади та особливого покликання архієрея.[30]

В своїй магістерській роботі я використав за основу - ікону Казанської ікони Божої Матері. Казанська ікона Божої Матері є однією з найшанованих святинь у православному світі. Ця ікона підтверджує чудотворну і продовжує важливу роль у духовному житті віруючих. Вона є символом заступництва, перемоги та Божої милості.

Згідно з переказами, ікона була чудесно знайдена в 1579 році в Казані після великої пожежі, яка знищила значну частину міста. Через деякий час після пожежі одній дев'ятирічній дівчинці Матроні, дочці стрільця царського війська, починає з'являтися Сама Божа Матір з повелінням відшукати Свій образ на одному з попелищ. Після першого явлення Богородиці дівчинці ніхто не повірив. Однак Матір Божа являлася Матроні ще не раз і не два, і дівчинка продовжує звертатися до дорослих з проханням відшукати образ. Через деякий час мама Матрони звертається до православних священників з проханням про допомогу і розповіддю про дивовижне видіння своєї дочки. Однак священнослужителі сумніваються в істинності цих явлень і не поспішають відшукувати образ. Лише після неодноразових наполегливих звернень до єпископа Казані було вирішено відшукати образ Пречистої Богородиці. В результаті образ, загорнутий в сукно, був знайдений на одному з попелищ. За переданням, образ був знайдений тільки тоді, коли копати почала сама Матрона.

Іконографічно Казанську ікону прийнято відносити до скороченого оплічного (тобто це зображення по плечі) варіанту Одигітрії, що в перекладі з грецького означає «Дороговказниця». У цій назві закладено певний глибокий сенс. Пресвята Богородиця є нашою Дороговказницею до Христа. З одного боку, це виражено в тому, що Вона є Матір'ю по плоті Господа, тим самим прикликаючи на нас благодать Божу, заступаючись за нас перед Христом. З іншого ж боку, будучи людиною за своєю природою, Матір Божа і веде кожного з нас до Христа.

– Фігура Божої Матері представлена фронтально, з невеликим нахилом голови в бік Богонемовля. Це символ ласки, любові, материнської ніжності і в той же час схиляння перед Спасителем роду людського.

– На одній руці Богородиці сидить Немовля Ісус Христос.

– Немовля Ісус Христос правою рукою благословляє Матір Божу, а в її особі і всіх християн. Друга рука Богонемовля схована одягом.

– Погляди Матері Божої і Богонемовля звернені безпосередньо на того, хто молиться. Це особливо акцентує людини на духовний діалог з Господом і Його Пречистою Матір'ю. Погляди, звернені Богородицею і Христом на молиться, виражають собою повноту спілкування двох осіб — Бога і Його творіння, людини.

– Богословський сенс ікони полягає в клопотанні про нас Пречистої Богородиці перед Своїм Сином — Господом Ісусом Христом. Адже саме Христос — це Шлях, Життя і Істина для кожного християнина. Будучи Матір'ю

Господа і в той же час людиною за своєю природою, Матір Божа має можливість найбільш сильно благодіти Свого Сина про кожного з нас. Цей сенс найбільш проглядається в іконах типу «Одигітрія», де Богородиця вказує рукою на Христа. Казанський образ — оплічний, тому вказівки рукою ми не бачимо. Однак, незважаючи на це, зміст залишається таким же, тільки в Казанському образі він прихований від поверхневого погляду. [31]

РОЗДІЛ 4. КУЛЬТУРА ТА АРХІТЕКТУРА КИЇВСЬКОЇ РУСІ, ЯК СПАДОК У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОГО УКРАЇНИ

4.1 Вплив візантійської культури в період хрещення Русі.

Хрещення Русі в 988 році стало єдиним із завершених подій в історії Київської держави. Прийняття християнства за візантійським обрядом вплинуло не лише на релігійну сферу, але й на політичне, культурне, соціальне та духовне життя. Через Візантію Київська Русь долучилася до спадщини багатовікової християнської традиції, яка включала розвинуту філософію, архітектуру, літературу, мистецтво та суспільну організацію. Київська Русь була сусідом Візантійської імперії, одного з наймогутніших держав того часу. Політичні, економічні та культурні зв'язки між цими країнами існували ще до офіційного хрещення князем Володимиром Великим. Прийняття християнства мало стратегічне значення для Русі: Воно сприяло зміцненню міжнародного авторитету Русі.[35]

Встановило основу для централізованої держави. - Відкрило доступ до розвинутої візантійської культури, науки та мистецтва. Християнство як основа духовності: Прийняття християнства принесло на

Русь християнські цінності, які стали основою моралі й духовності. Через Візантію Русь долучилася до багатьох богословських традицій, зокрема творців церкви (Василія Великого, Григорія Богослова, Іоанна Златоуста). Візантійські літургійні практики були запозичені Київською Руссю.. Структура церкви на Русі була побудована за основою з Візантії, із митрополією в Києві, яка підпорядковувалася Константинопольському патріарху. Після хрещення на Русі будувати храми за візантійськими кресленнями. Характерною основою цих храмів стали купольні конструкції, мозаїчні й фрескові прикраси , один із прикладів головний собор Софії Київської.[34]

4.2. Особливості інтер'єрних мотивів собору Софії Київської .

Софія Київська — одна з найбільших пам'яток архітектури та мистецтва Київської Русі, побудована в 1037 році за правління князя Ярослава Мудрого. Вона служила не тільки релігійним центром, а й символом державної величі Русі. Інтер'єр собору є унікальним прикладом поєднання візантійських і місцевих традицій, що відображено в його фресках, мозаїках.[32]

Зовнішній вигляд Софії Київської, її розміри та велич спонукають згадати Софію Константинопольську ,створена в добу Юстиніана. Софії розділені часом в половину тисячоліття, тому їх архітектурні типи відрізняються між собою. Софія Константинопольська – башнева базиліка, в період Софія Київська – хрестово-баневий храм, що у Візантії до часів хрещення Русі. Хрестово-баневий храм синтезував досягненням усіх попередніх часів

зодчества і мав ідею єдності – неба і підбаневого квадрату – чотирикутної земної матерії.

Саме хрестово-баневий храм є Софія Київської, чітко і послідовно створену ідею неба на землі, і це втілено як в архітектурі і в стінописі. Софія Київська походить від класичного типу хрестово-баневих храмів, конструкція, що остаточно склалася у Візантії в IX – XII ст., зовні і внутрішньо відображує основну християнську символіку – хрест. Зодчі Софії Київської невідомі, але немає сумнівів, що її створили кращі візантійські майстри. Вони віддали на Русь прийоми і форми константинопольського мистецтва, що створило в собі знання і досвід тисячоліть.

У давнину Софійський собор є п'ятинавим храмом, оперезаним з півночі, заходу і півдня двома рядами зовнішніх галерей: внутрішньою двоярусною і зовнішньою одноярусною. Над основною галереєю проходив балкон-“гульбище”. П'ять коридорів-нав завершувалися на сході п'ятьма вівтарними апсидами. По сторонах із західного боку виглядали дві сходові вежі, які вели на хори — “полаті”. Завершала собор ступінчаста композиція з тринадцяти бань на світлових барабанах. Бані є символ неба, мали сферичну форму і покриті сріблястими свинцевими листами. До барабану центральної бані прикріплюють хрестоподібно розміщені циліндричні склепіння – рамена просторового хреста, що освічує простір храму. Між раменами хреста розміщені інші дванадцять бань, що символізує Христа і дванадцятьох апостолів, які втілюють Вселенську Церкву. Основу цієї священної піраміди

становили однарусні відкриті галереї з пласкими гульбищами. Арки галерей означали небесні портали, через що народ Русі входив у Церкву Христову.

Внаслідок перевтілення зламу XVII – XVIII ст., здійснених за час гетьмана Івана Мазепи, собор набув барокового вигляду, у своїх основних рисах зберігся досьогодні. Над стародавніми однарусними галереями будували другі поверхи, а галереї перетворили на закриті приміщення, у якому влаштували нові вівтарі. Над собором виростили шість додаткових бань і їх стало дев'ятнадцять. Фасади потинькували і побілили, стіни по периметру укріпили стовпами-контрфорсами. Вигляд Софії отримав виразні риси українського бароко і вона зовні репрезентує образ Гетьманщини.

Інтер'єр собору без змін зберігається з XI ст. Переступивши поріг Софії, опиняємось у світі гармонії, де довершеність форм і чарівна краса фарб символізують Рай. Архітектуру інтер'єра вирішено так, щоб відправу добре бачили всі присутні, аби людина, де б вона не стояла, була обране у храмове дійство. Архітектура і живопис створюють образ соборності, народжуючи чуття єднання всіх у Христі. В інтер'єрі Софії немає нічого зайвого, все вражає продуманістю замислу.

Прямокутне приміщення собору оздоблене дванадцятьма хрещатими стовпами на п'ять коридорів, які завершуються на сході п'ятьма апсидами. Поздовжні коридори перетинаються — трансептами. Перетин центральної нави і головного трансепта утворює прямий просторовий хрест, центром якого височіє головна баня. Над інтер'єром на високому барабані, баня грає головну роль у композиції. Центральний хрест замкнено зі сходу стіною головного

вівтаря, а з півночі, заходу і півдня – двоярусними потрійними аркадами (західна не збереглася). Прорізи ярусу аркад створюють входи в центр собору, а другого — відкривають сюди П-подібні хори. Величність внутрішнього простору говорить про урочистість митрополичої відправи, яка включає «всіх єпископів Руської землі». Осяяне світлом з вікон центральної бані й вівтаря богослужіння створювало у віруючих світле й радісне почуття.

ВИСНОВОК

У ході виконання магістерської роботи було досягнуто поставлених цілей і вирішено ключові завдання, що дозволяють зробити низку теоретичних і практичних узагальнень.

У дослідженні було розкрито сутність та специфіку панагії та дослідження культурної спадщини Київської Русі (в орнаментальних мотивах). Проведений аналіз показав, що :

- Панагія є більш ніж церковною прикрасою — це глибокий символ духовності та богословської спадщини православ'я. Її носіння підкреслює шанування Богородиці, високу відповідальність єпископа у церковному житті й нерозривний зв'язок між небесним і земним у православній традиції.
- Інтер'єр собору Софії Київської є унікальним зразком синтезу візантійських та місцевих традицій. Мозаїки, фрески, архітектурні деталі й символізм створюють гармонійний простір, який не тільки відображає релігійні ідеали, а й служить свідомству культурного та духовного підйому Київської Русі. Софія

Київська залишається однією з найцінніших пам'яток, яка зберігає багатовікову історію і велич української культури.

Головним завданням було поєднати сучасну річ з історією минулого. Історія Київської Русі є фундаментом, на якому будується Українське суспільство, культура, державність і людська ідентичність. Вона не тільки розповідає події про минуле, а й формує сучасність, приймає рішення і дозволяє передбачити майбутнє. Пам'ять про історію має значення на особистісному, національному та глобальному рівнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андре де Морен. Історія декоративно-прикладного мистецтва , Мистецтво, 1982.
2. Бушина Т. Декоративно-прикладне мистецтво Буковини. - К., Мистецтво, 1986.
3. Бреполь З. Теорія и практика ювелірної справи. Л., Машинобудівництво, 1983.
4. Історична літургіка – навчальний посібник для магістратури Архім. Афанасій
5. Книга Християнські символи (IV ст.) Мартіна Дюлей 2010
6. Бібліографічне посилання: Мицик Ю.А. ДУХОВЕНСТВО URL:
<http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?Z21ID=&I21DBN=DOP&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF>

=10&S21FMT=ciu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Dukhovenstvo

7. Богдан Лановик, Микола Лазарович. "Історія України".- Тернопіль "Економічна думка", - 2000р.
8. В.Ю. Король. "Історія України".- Київ ВЦ "Академія",-1999р.
9. Дмитро Дорошенко "Нарис Історії України". В2-хТ. Т-1. - Видавництво "Дніпрова хвиля" -Мюнхен ."Глобус" Київ,1991р.
10. Літопис найважливіших подій культурного життя в Україні. Дзюба Олена Миколаївна Павленко Ганна Іванівна.2009-01-15
11. «Повість минулих літ» Нестор Літописець
12. Михайло Грушевський ""Історія України-Руси" монументальна праця видана в кількох томах між 1898 і 1931 роками.
13. Жанни Родс-Моен «"Filigree Jewelry: A Complete Guide to Creating Beautiful, Intricate Jewelry».
14. Спр. 184. – Історична довідка про діяльність Софійського собору.
Висновки і пропозиції комісії з перевірки і впорядкування реставраційних робіт у Софійському заповіднику (мат. за 1941 р.). – 16 арк.
15. СОФІЯ КИЇВСЬКА В ДУХОВНОМУ, КУЛЬТУРНОМУ ТА НАУКОВОМУ ЖИТТІ УКРАЇНИ (1917-1941 рр.) ст.37-70

17. Українська Релігієзнавча Енциклопедія .
18. Національний музей історії України .Золотарство 16–21 столітя.
19. Рая Бугораєва "10 уроків філіграні" 1998 р..
20. Шухевич К. А. . Часть 1. М., Мистецтво, 1963.
21. Суха Л.М. Художні металеві вироби українців Східних Карпат другої половини XIX - XX ст. К., 1959.
22. Стаття на тему «Іконографічні типи богородичних ікон»

[URL:
https://risu.ua/ikonografichni-tipi-bogorodichnih-ikon-ta-yih-osoblivosti_n108759]
23. Гординський С. Українська ікона XII–XVIII століття / Святослав Гординський. — Філадельфія (США), 1973.
24. Дем'янчук А., Богородиця в українському іконному малярстві (XI–XIX століття). Основні іконографічні типи // Вісник ХДАДМ. Історія мистецтва.
25. Косів Р. Чудотворні іокни Богородиці з Дитям Ісусом та їх репліки у творчості риботицьких майстрів (1680—1720-ті рр.) / Народознавчі зошити. № 6 (138), 2017.
26. Про сучасність та історію образу Матері Божої Милостивої в Львівській Катедрі / Львівська архідієцезія Римсько-католицької Церкви в Україні

27. Степовик Д. Історія Вишгородської ікони Богородиці — свідчення традиційного євразійського святокрадства / Дмитро Степовик // Сила м'якого знака, або повернення Руської правди. — К., 2011.
28. Степовик Д. Іконологія й іконографія / Дмитро Степовик. — Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2004.
29. Чудотворна ікона Матері Божої Неустанної Помочі. — Львів : Скриня, 2012. Шпідлік Томаш. Про що розповідає ікона / Томаш Шпідлік, Марко Іван Рупнік. — Львів : Свічадо, 1999.
30. "Іконографія Івана Мазепи в образотворчому мистецтві XX – початку XXI ст.", Ольга Ковалевська.
31. Джон Ентоні Макгаккін «The Concise Encyclopedia of Orthodox Christianity» Wiley. John Wiley & Sons, LTD 2014 рік
32. Шекера І. Київська Русь XI ст. у міжнародних відносинах. – К., 1967.
33. Огієко І. Українська церква: У 2-х т. – К., 1993.
34. Ричка В. За літописним рядом. Історичні оповіді про Київську Русь. – К., 1991.
35. Бойко О. Історія України. – К., 1999.
36. Собор Софії Київської [URL <https://st-sophia.org.ua/uk/muzeyi/sofijskij-muzej/pervinna-arhitektura-soboru>]

ДОДАТКИ

Демонстрування краси техніки філігрань від українського сучасного майстра з
Буковини

Автор: Володимр Саранчук

URL:[https://www.instagram.com/p/DDHMNSZoMmy/?utm_source=ig_web_copy_li
nk&igsh=MzRlODBiNWFiZA==](https://www.instagram.com/p/DDHMNSZoMmy/?utm_source=ig_web_copy_link&igsh=MzRlODBiNWFiZA==)

Панагія з використанням слонової кістки в техніці філігрань.

Автор: ювелірний дім «Arhistratizi»

URL:https://www.instagram.com/p/CRB9iAQJ5th/?utm_source=ig_web_copy_link&igsh=MzRlODBiNWFlZA==

Панагія з іконою Божої Матері «Непорушна стіна», 18 ст., 6 см

URL: <https://violity.com/ru/107834707-stvorka-panagii-18-vek-6-sm>

Панагія в стилі барокко.

Перша половина 18 століття. Україна. Золото, срібло, емаль, діаманти,
рубіни, скло.

URL: <https://nmiu.org/exhibits/treasury/decorativ-ugitkove>